

ez a költői korosztály alternatív kulturális rétegek felé fordul a válasz keresésekor: a JAK-füzetek 148. darabjaként (két kötettel az *Egészrész* előtt) Kiss Tibor *Ventilátor blues* című, dalszövegeket tartalmazó kötete jelent meg, a versízlés korlátait feszegetve. És bár a Quimby-dalszövegek bizonyára nem jelentenek „költészeti eszményt” az *Egészrész* szerzői számára, az interakció lehetőségei egyre izgalmasabbak, sokrétűbbek a teljes kultúrán belül. Ez az a lehetőség, amit kár lenne kihagyni.

Nagy Bernadett

Nem pina, hanem punc!i

(*Szomjas oázis. Antológia a női testről.*

Szerkesztette: Forgács Zsuzsa Bruria.

Jaffa Kiadó, 2007)

Nem érdekel, „milyen a női test”, mindenki látott már pornót. A legfőbb kérdés az, hogy KIÉ a női test? A női logika dolgozik az ügyön, és ebből az apropóból születik meg a *Szomjas oázis*.

A folyamat drámai. A szerzők terhesek vallomásaikkal, a válaszaikkal. A nő teste azé, aki elveszi tőle. A nő teste műtárgy, köztulajdon, árucikk, gyermek, anya, feleség, rabszolga, áldozat, kurva. A novellákban szinte minden lehetséges perspektíva kirajzolódik, amiből

kiindulva mindenki megkapja a saját szerepét. Ezek a szerepek – a novellák szétartását kompenzáló – négy csoportba lettek besorolva (*Ébredés tükkörfényben, Szomjas repülés, Hajnali ima, Te szülsz engem*). Ha ezekből a fejezetekből mégis ki kellene emelnem egy-egy jellemző és egyben különösen fajsúlyos írást, akkor az első a *Katherina vallomásai* lenne Drozdik Orsolya tollából, a második, harmadik és negyedik halmazból pedig Radics Viktória, Csobánka Zsuzsa, és Gordon Agáta novellái.

Kant kategorikus imperatívuszában fogalmazza meg a törvényt, miszerint cselekedeteinkben az ember csakis mint *cél*, és sosem mint *eszköz* szerepelhet. Ez a szabály úgy jut fontos szerephez a mű – mint a *Tiszta ész kritikája* – kapcsán, hogy hozzá igazítva leszögezzük a fogalmak jelentését. Először is: az ember jelen esetben nőt jelent. Továbbá: az *eszköz* egy olyan tárgy, amely saját magán kívül hordozza célját, pedig csak a *cél* az, amely önmagában valamiféle méltósággal van felruházva azál-

tal, hogy nem használva van (és azután szükségképpen elvetve), hanem elérve, vagyis a hozzá vezető út által kitüntetve, megbecsülve. Ezt a szabályt azonban a gyakorlati társadalom mégsem tartja magára vonatkozóan kötelező érvényűnek. Ebből kifolyólag fogalmazhatjuk meg – mintegy a tárgyalt mű alaptételeként is –, hogy *nőnek lenni nem jó, a nő teste fáj*.

A tétel által az olvasmányra ruházott súly nem a szöveg olvashatóságának helyenkénti nehézségeiben (pl. szélsőséges műfajok), vagy terjedelmében rejlik, hanem az általa egységesen sugárzó női valóságban, amely egy, a lélek részleteit kényszerűen redukáló, általános valóság – vagyis szándékoltan fizikai (plusz az éppen ezért mégis letagadhatatlan szenvedése és öröme a tört-szárnyú női léleknek, amely az önkéntes elnyomás alatt mégis élénkebbnek tűnik, ha a testből kivillan).

Ebben a prózában egy olyan megkomponált lecsupaszítás nyilvánul meg, mely (a legtöbb esetben) az esztétika és a társadalomtudományok szintjén egyaránt értelmezhető. Ha *női problémákról* van szó, akkor jelen esetben a kifejezésből a *probléma* szó kap nagyobb hangsúlyt, ha *női lélekről*, akkor *a lélek*, és így tovább... A *test* pedig megmarad az antológia tárgyának, amely a szerkesztőknek a rendezői elvet, az olvasóknak pedig az élmény profán részét szolgáltatja.

A feminista irodalom egy részében gyakran találunk magyarázatot a férfi írók nőalakjaira (iskolapélda erre Lovas Ildikó *Csáth lányai* c. írása). Olyan ez, mint valami oldalborda-effektus. Mintha a nőírók alkotásai esetében az irodalom egy segédtudományáról kellene beszélnünk, hiszen ekkor, ha a nő megszólal, kényszerűen magára vonja a csatolható eszköz lehetőségének szerepét, mert írásának más vonatkozásban nincs jelentős mondanivalója. Az igényeknek megfelelő újat nem tud interpretálni magáról, hisz a már meglévő igények (melyeket a férfiak irodalma a nőkről már kialakított) stabilan állnak, és ha úgy tesz, kielégítik magukat saját alkotásaikkal, a nő ehhez nem tud hozzátenni. Megírják a női testet, annak viselkedését, szépségét, elviselhetetlenségét. Amit a nő ehhez hozzátehet (és amit jelen esetben is hozzátesz), az nem más, mint a lelke és annak kínja, gyönyöre.

Erre a csínyre még mindig nem figyelnek sokan/elegen, hiszen a bevett elvárásokhoz képest ez újdonság, aminek időre van szüksége, hogy a befogadók felfedezzék, és megtanulják élvezni. Ezt a folyamatot a feminizmus úgy próbálja felgyorsítani, hogy irodalmát divatosan becsomagolja a provokáció minden eszközzel. Viszont nem veszi észre, hogy ebben a díszdobozban lassacskán kissé üresen kezd zörögni az, amit a nyomdafesték eddig nem tűrt meg, hiszen mostanra már egyenesen megköveteli azt. Mindazonáltal az obszcenitás férfidolog (volt), nyelvi kiváltság, fallikus jelképséggel bíró szabadságigény, amitől az írók/nőírók most megfosztják az erősebbiket, és átruházzák azt a szebbik nem *szájába*. Azt nem állítanám, hogy nem élnek meghökkenően ügyesen és egyedi módon az eszközzel, amit elvettek, hisz éppen ettől maradnak némiképp mégis hatásosak az érintett művek, de az egész misszió eredetisége elcsorbult. Értékéből so-

kat levon a saját hiánya, ami alapvetően még mindig nem engedi saját autonómiával rendelkező egészként, az irodalom teljes jogú polgárává fejlődni a nőket. A novellafüzért mégis elkönyvelhetjük egyrészt egy újabb hatásos invázióknak (az *Éjszakai állatkert* után), másrészt a női összefogás termékeny és élvezetes jelképeként.

Gyimesi Júlia

„Előttem ne ölts álruhát, én teveled szeretnék lenni!”

(*Jorge Bucay: Levelek Claudiának.*

Ford.: Pávai Patak Márta, Európa, 2007)

A tudományos lélektan történetét alakító kérdések nem a külvilág megismerését célozták meg, hanem az ember – és önmagunk – belső világának minél teljesebb megértését. Az elmúlt 130 évben számtalan feltevés fogalmazódott meg az egyén belső valóságával kapcsolatban, ám ezek jelentős része – a pszichológia sokszínűségének ellenére – mégis visszavezethetőnek tűnt egyetlen problémakörre. Egyre határozottabb formát öltött az önmagunkkal kapcsolatos ún. valós illetve téves elképzelések, érzések és viselkedések ellentétének problematikája. Mindez legelőször a pszichoanalízis eszmerendszerében nyert kifejezést, mégpedig a tudatos és a tudatalan működések szembenállásának dinamizmusában. Eszerint tudatunk racionális és korlátozó okoskodásával szemben létezik bennünk valami, ami hatalmasabb és lelki életünkre nézve igazabb; tudattalanunk, amelynek vágyait fel kell ismernünk, és el kell fogadnunk egy többé-kevésbé tünetmentes jövő érdekében.

A pszichoanalízis talaján – vagy éppen annak cáfolataként – létrejövő terápiás irányzatok később egyre határozottabban tették fel az említett kérdést; hogyan ismerhetjük fel és bonthatjuk le hamis személyiségünket valódi énünk megtalálása érdekében? Milyen módon bontakozhat ki legbensőbb önmagunk az individuáció rögös útján? Hogyan szabaduljunk meg a bennünk élő *másik* pusztító követelményeitől?

Az argentin Jorge Bucay talán annak köszönheti rendkívüli népszerűségét, hogy az egyes ember belső igazságát igen célratörő eszközökkel közelíti meg. Mindezt megalapozott pszichiátriai és pszichoterápiás ismeretek talaján teszi, ám a végkifejletet tekintve hátat fordít az elméletnek és a pszichológiai magyarázatot

és módszertant zárójelbe helyezve, önmagát kínálja fel a páciens igazságkeresésének útján.

A *Levelek Claudiának* Bucay első könyve; a pszichológia alapkérdéseire felfűzött önismereti mű, amely többek között a pszichoanalitikus elméletekre és a Gestalt-pszichológiára építve szembesíti az olvasót a terapeuta és páciensei pszichés valóságának változatos formáival. Az elméleti alapok igen élvezetes bemutatása ellenére Bucay célja nem az, hogy gyarapítsa terápiás ismereteinket. Sokkal többre vállalkozik; belső igazságunk felismerését szorgalmazza, személyiségünk és vágyaink tiszta artikulációját, egyfelől személyes és terápiás tapasztalataira, másfelől az olvasó reakciójára támaszkodva. A *Levelek Claudiának* 54 fiktív levele kétségtelenül terápiás hatású és a szerző előszavában foglaltak szerint működik: „Bevallom, nagyon örülnék, ha élveznéd ezt a könyvet, ha hasznodra válna, de leginkább annak tudnék örülni, ha történe veled valami, amikor olvasod...” (15). Titka azonban nem az esettanulmányokban, a szemléletes elméleti fejtegetésekben rejlik, hanem Bucay odaadásában és önfeltárlkozásában. Személyisége átsüt a könyv oldalain, ám ezzel együtt a pszichológia alapjától is elrugaskodik. A lélektani aspektusból nehezen kontrollálható *szeretetet* helyezi terápiás gyakorlatának középpontjába, amellyel azonnal háttérbe szorítja az alkalmazott pszichoterápiás módszert, és magát teszi meg a terápiás folyamat középpontjának.

Veszélyes vállalkozás ez a pszichológustól, ám annál gyümölcsözőbbnek ígérkezik – ahogy önmagát jellemzi – a „professzionális segítő” részéről, akinek nem kötelessége ragaszkodni a terápiás helyzet kereteihez és korlátaikhoz. Innen már csak egy lépés, hogy közösséget találjon a keleti filozófiával, amely Bucay pszichoterápiás stílusával ötvözve elsősorban sikerrel kecsegtet a tágabb nagyközönség körében is. Nem véletlen, hogy művei a bestseller-listák élén állnak, és mindent öszszevetve mintegy 2 millió eladott példánnyal büszkélkedhet.

Mindez azonban nem csorbítja Bucay lélektani felkészültségének fényét, csupán arra enged következtetni, hogy az országokon és földrészekon átívelő elismeréshez feltehetően kevés a pszichologizáló gondolkodásmód. Ha ez utóbbi azonban az élet végső kérdéseivel ve-

gyülve már-már misztikus színezetet kap, akkor nem csupán a pszichológia iránt érdeklődők vagy a „hétköznapi neurotikusok” számára válik vonzóvá a mű, hanem mindazok számára is, akik korunk elidegenedett létformáiban igyekeznek önmagukat megismerni, és nem zárkóznak el az elől sem, hogy maguk és a világ megértésének útját spirituális szintre helyezték. Félreértés ne essék, a *Levelek Claudiának* nem a keleti filozófia popularizált változatainak újabb reprezentánsa; sokkal inkább a modern pszichológiai gondolkodásmód gyakorlatba ültetése, mégpedig

